

забезпечення ефективності застосування матеріальних стимулів для формування та використання інтелектуального капіталу.

3. Мотиваційний механізм формування ІК на макрорівні представляє собою вплив грошово-кредитної, цінової та тарифної, конкурентної, соціальної, податкової та структурної політики на інтелектуальний капітал та його елементи.

4. Грошово-кредитна політика впливає на мотиваційний механізм формування ІК через регулювання грошової маси в обігу, конкурентна політика – за допомогою антимонопольного законодавства, соціальна – впливаючи на людський ресурси, структурна – стимулюючи підприємство до структурного розвитку, податкова – через справедливість податкової системи, а тарифна та цінова – через захист національного виробника та споживача.

Література

1. Дубчак В. Мотивація персоналу як складова ефективного функціонування транснаціональних корпорацій в сучасному економічному середовищі / В. Дубчак // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 170–176.
2. Білоус Н. Оцінювання інтелектуального капіталу та інноваційної культури / Н. Білоус, О. Андрійчук // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 42–45.
3. Кендюхов А. Гносеологія інтелектуального капіталу / А. Кендюхов // Економіка України. – 2003. – № 4. – С. 29–34.
4. Правильєв О.В. Взаємодія структурних елементів державного мотиваційного механізму економічної активності населення / О.В. Правильєв // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9. – С. 143–151.
5. Гребенюк Н. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні / Н. Гребенюк // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 5. – С. 34–42.
6. Коваль І.Ф. О совершенствовании порядка рассмотрения органами Антимонопольного комитета Украины дел о недобросовестной конкуренции / И.Ф. Коваль // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 12. – С. 140–143.
7. Спікер П. Соціальна політика: теорії та підходи / П. Спікер. – К. : Фелікс, – 2000. – 400 с.
8. Біла С.О. Структурна політика в системі державного регулювання економіки в умовах суспільної трансформації : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.05 / Світлана Олексіївна Біла. – К., 2002. – 506 с.
9. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К. : Знання-Прес, 2002. – 214 с.

Надійшла 20.04.2011

УДК 338.43.02

В. І. ДОВГАЛЮК, Ф. С. ГАЛИШ

Хмельницький інститут агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України

АГРАРНА РЕФОРМА В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ)

Розглянуто організаційно-економічні засади та практичне здійснення аграрної реформи в Хмельницькій області. Висвітлено позитивні сторони та окремі упущення в процесі здійснення аграрних перетворень на селі. Окреслено проблеми поглиблення аграрної реформи та обґрунтовано шляхи їх вирішення.

Organizational-economic bases and practical realization of an agrarian reform in Khmelnytskyi area are considered. The positive sides and separate omissions are covered during realization of agrarian transformations on village. Problems of a deepening of an agrarian reform are outlined and ways of their decision are proved.

Ключові слова: сільське господарство, форми господарювання, прибуток господарювання.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України – потужний сектор вітчизняної економіки, який забезпечує населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Його частка у виробленому національному продукті сьогодні становить майже 12%. Нині, в період світової економічної кризи, АПК при створенні необхідних умов для його розвитку спроможний стати одним з потужних локомотивів, який зможе вивести вітчизняну економіку з глибокої депресії на шлях стабільного функціонування. Однак, незважаючи на позитивні тенденції, таких умов поки що не створено, а АПК далеко не повністю задовольняє потреби суспільства в своїй продукції [2, с. 5].

Тому, головною умовою ефективної роботи агропромислового комплексу залишається розширення промислового виробництва продукції, інтенсифікація, спеціалізація та концентрація сільськогосподарського виробництва. Досягнення цієї мети більшість фахівців вбачає у реформуванні аграрного сектора, що й обумовлює актуальність і практичну цінність проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених проблем. Проблемам впливу реформування аграрного сектору на стабільність і ефективність агропромислового виробництва присвячено чимало праць вітчизняних економістів. Теоретичні, методологічні і практичні аспекти із зазначеного питання знайшли відображення в наукових дослідженнях Зубця М.В., Месель-Веселяка В.Я., Саблука П.Т., Федорова М.М., Шпичака О.М. та ін.

Відаючи належне науковим розробкам зазначених авторів, потрібно відмітити, що у працях, присвячених впливу реформування на розвиток агропромислового комплексу в цілому, залишаються не достатньо дослідженими питання, пов'язані з оцінкою різних форм господарювання у сільському господарстві, зокрема на місцевому рівні. Крім цього, відсутня їх систематизація, не аналізуються причини відсутності гласного і постійного моніторингу за реалізацією нормативних документів з реформування агропромислового комплексу, що негативно впливає на стан сільськогосподарського виробництва і ефективність його роботи.

Формування цілей статті. Беручи до уваги зазначені проблеми, метою цієї статті є дослідження розвитку форм господарювання у сільському господарстві Хмельницької області, висвітлення окремих упущень в процесі здійснення аграрних перетворень, а також обґрунтування шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Механізм реформування аграрного сектору економіки було визначено Указами Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» (10.11.1994 р.) та «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки» (03.12.1999 р.).

В результаті їх практичного застосування, на Хмельниччині, як і в цілому по Україні, створено три форми господарювання – особисті селянські господарства (господарства населення), фермерські господарства, які в усьому світі довели свою ефективність, а також сільськогосподарські підприємства ринкового типу. За розмірами вони відповідають практиці багатьох високо розвинутих країн світу, що забезпечують ефективне ведення сільського господарства і мають перевиробництво продукції: перша – японсько-китайській моделі, друга – європейській, третя – американській і колишній моделі в Радянському Союзі. Створені на Хмельниччині форми господарювання відповідають вимогам різного бізнесу – великого, середнього та дрібного (табл. 1).

Таблиця 1

Розвиток форм господарювання в сільському господарстві Хмельницької області

Показники	1990 рік				2008 рік				2009 рік			
	Всі категорії господарств	у тому числі			Всі категорії господарств	у тому числі			Всі категорії господарств	у тому числі		
		с.г. підприємства	з них фермерські господарства	господарства населення		с.г. підприємства	з них фермерські господарства	господарства населення		с.г. підприємства	з них фермерські господарства	господарства населення
Кількість господарств	x	597	0	306600	x	1758	1259	269153	x	1774	1269	261191
Площа с.г. угідь, тис. га	1568,1	1437,8	0,0	130,3	1454,7	806,4	147,8	648,3	1463,8	823,9	141,4	639,9
%	100,0	91,7	0,0	8,3	100,0	55,4	10,2	44,6	100,0	56,3	9,6	43,7
Виробництво валової продукції, всього, млн грн.	6397,4	4283,6	0,0	2113,8	4032,7	1479,2	203,4	2553,5	4190,4	1490,5	191,3	2699,9
%	100,0	67,0	0,0	33,0	100,0	36,7	5,04	63,3	100,0	35,6	4,56	64,4
у тому числі продукції:												
рослинництва	3247,3	2414,5	0,0	832,8	2771,7	1155,9	171,2	1615,8	2793,8	1109,2	156,1	1684,6
%	100,0	74,4	0,0	25,6	100,0	41,7	6,2	58,3	100,0	39,7	5,58	60,3
тваринництва	3150,1	1869,1	0,0	1281,0	1261,0	323,3	32,1	937,7	1396,6	381,3	35,2	1015,3
%	100,0	59,3	0,0	40,7	100,0	25,6	2,5	74,4	100,0	27,2	2,5	72,7

Період реформування сільськогосподарського виробництва, умовно, можна поділити на два етапи: перший (з 1991 по 1999 р.) – на цьому етапі відбувалось формування нормативно-правової бази, затягування реформ і спад виробництва та другий (з 2000 р.) – після проведення реформ і одержання від них певних позитивних результатів (рис. 1).

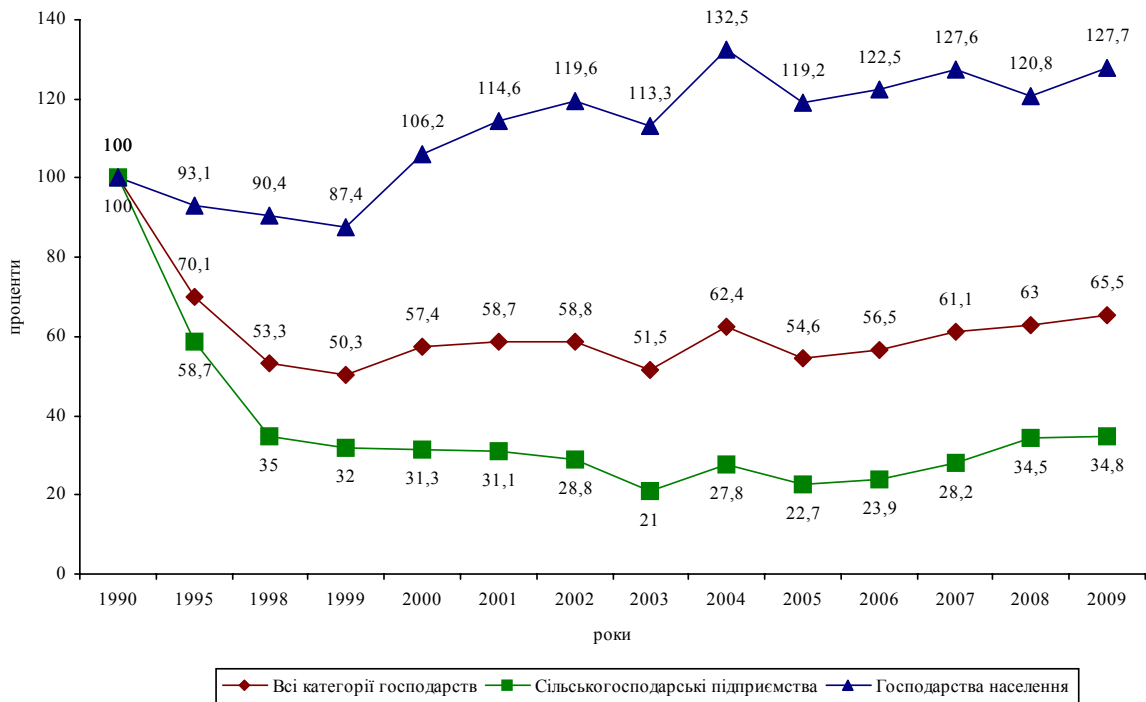

Рис. 1. Динаміка виробництва валової продукції сільськогосподарського господарства в Хмельницькій області, % 1990 р. = 100

Як бачимо, ще задовго до паювання земель сільськогосподарського призначення (1991–1996 рр.) виробництво сільськогосподарської продукції в Хмельницькій області зменшилося на 34,1%.

Причиною спаду було стримування цього процесу та несприятлива для сільського господарства цінова політика. Після паювання земель спад виробництва продовжувався і його апогей припав на 1999 рік. У 1999 році порівняно з 1990 роком виробництво валової продукції в Хмельницькій області зменшилося на 49,7%, у тому числі рослинництва – на 50% і тваринництва – на 49,2%. Після реформування колгоспів в сільськогосподарські підприємства ринкового типу, розширення землекористування фермерських господарств і господарств населення, виробництво почало поступово збільшуватися і у 2009 році порівняно з 1999 роком приріст валової продукції становив 30,2%.

Валова продукція сільськогосподарського виробництва в Хмельницькій області вже чотири роки поспіль має позитивний приріст. За підсумками 2009 року вона зросла в порівнянні з попереднім роком на 3,9% і становила 4190,4 млн грн (у порівняльних цінах 2005 р.), або в середньому 283 тис. грн. на кожних 100 га сільськогосподарських угідь (у 2008 р. – 273 тис. грн). Рівень виробництва попереднього року перевищено в господарствах 13 районів області, з них найсуттєвіше – Кам'янець-Подільського (на 15%), Деражнянського (на 13,2%), Віньковецького (на 11,4%) та Красилівського (на 10,6%) [3, с. 12].

Збільшення сільськогосподарського виробництва досягнуто як у сільськогосподарських підприємствах, так і в господарствах населення.

Однак падіння в минулому році обсягів виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах призвело до зменшення їх частки у загальному виробництві продукції сільського господарства (з 36,7% у 2008 році до 35,6% у 2009 році). Водночас найвищі темпи зростання виробництва тваринницької продукції за період з 1990 р. забезпечили зростання питомої ваги тваринництва на 1,7 відсоткових пункти до 27,3%.

Позитивну роль у стабілізації виробництва відіграли особисті селянські господарства. Площа сільськогосподарських угідь у них зросла з 130,3 тис. га в 1990 році до 639,9 тис. га у 2009 році, тобто майже у 5 разів, а виробництво валової продукції – відповідно з 2113,8 млн грн і до 2699,9 млн грн, або у 1,3 рази (див. табл. 1).

Поряд із цим значна частина населення, що отримала у власність землю, з різних причин не займається обробіткою землі, і не завжди має можливість передати цю землю в оренду. Тому в минулому році більше п'ятої частини ріллі (278,8 тис. га) в Хмельницькій області не використовувалось.

Разом з тим, починаючи з 2007 року, через активізацію діяльності інвесторів та збільшення оренди

земельних паїв, площа сільськогосподарських угідь у користуванні господарств населення поступово зменшується.

Особисті селянські господарства за часи реформування аграрного сектора, коли в сільськогосподарських підприємствах спостерігався значний спад виробництва, забезпечили відносно його стабільність, компенсувавши значною мірою зменшення виробництва в сільськогосподарських підприємствах і в усіх категоріях господарств.

Приріст валової продукції у 2009 році до 1990 р. у господарствах населення становив 27,7%, в т.ч. виробництво рослинницької продукції зросло більш ніж у два рази.

В цілому ж по всіх категоріях господарств, лише виробництво соняшнику, картоплі, овочів, яєць, плодів та ягід у 2009 році перевершило рівень 1990 року (табл. 2).

Таблиця 2

Виробництво продукції сільського господарства в Хмельницькій області (всі категорії господарств), тис. тонн

Показники	По роках							
	1913	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009
Виробництво продукції рослинництва, тис. тонн								
Зерно	850,4	2063,0	1612,4	1241,7	1204,9	1246,8	1815,0	1701,6
Цукрові буряки (фабричні)	4492,0	3977,8	2369,1	1146,2	1040,6	1342,7	863,3	912,5
Соняшник	-	0,4	0,9	2,7	3,4	6,3	20,1	24,2
Картопля	319,7	1055,0	793,3	1077	978,2	1432,9	1262,5	1284,4
Овочі	-	185,4	187,8	155,2	225,4	195,8	213,1	220,7
Плоди та ягоди	41,5	145,9	79,1	78,1	149,5	148,4	136,1	175,0
Вирощування худоби та птиці в ж. в.	...	251,0	147,1	109,1	62,5	60,7	60,5	70,2
Виробництво продукції тваринництва, тис. тонн								
Молоко	...	1086,5	906	656,6	722,5	638,7	624,9	620,4
Худоба та птиця (у забійній вазі)	...	155,5	107,4	74,3	48,1	48,8	45,5	42,0
яловичина і телятина	...	93,2	67,6	43,6	27,0	26,0	23,5	22,5
свині	...	49,1	34,7	27,4	17,0	16,5	13,5	10,7
вівці та кози	...	0,8	1,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
птиця	...	10,3	2,6	1,9	2,5	5,0	7,3	7,7
Яйця, млн шт.	...	419,3	181,1	159,6	193,4	353,3	303,4	459,5
Вовна, тонн	...	656	349	29	11	11	10	9
Виробництво валової продукції сільського господарства (у цінах 2005 р), млн. грн.	...	6397,4	4484,2	3671,7	3493,5	3908,9	4032,7	4190,4
в т.ч. продукції рослинництва	...	3247,3	2330,3	2078,6	2131,5	2588,3	2771,7	2793,8
продукції тваринництва	...	3150,1	2153,9	1593,1	1362,0	1320,6	1261,0	1396,6

За цей же період більш ніж у чотири рази скоротилось виробництво цукрових буряків, у 3,7 рази – виробництво м'яса у забійній вазі.

Враховуючи те, що імпорт м'яса і м'ясопродуктів у 2008–2009 роках лише за офіційними даними становить 23–29% до власного виробництва. При цьому характерно, що в імпортованому м'ясі знаходиться 96% свинини й м'яса птиці, при виробництві якого в кормах головна складова (80–90%) – кормове зерно, яке ми "успішно" вивозимо [4, с. 153]. В таких умовах, за тимчасової відсутності належних коштів для будівництва відповідних тваринницьких приміщень, доцільно було б використати наявні тваринницькі приміщення й трудові ресурси, що є в особистих селянських господарствах, де в 2008–2009 роках в Хмельницькій області вироблялося 74–72% тваринницької продукції. Передати особистим селянським господарствам у вигляді товарного кредиту необхідну кількість зернофуражу і молодняк тварин. Взаєморозрахунок здійснювати живою масою відгодованих тварин. Для цього вкрай необхідно розвивати збутову кооперацію й оптові ринки. Слід зазначити, що використання резервів особистих селянських господарств – захід вимушений і тимчасовий. Але лише таким чином нині в короткий термін можемо уникнути завезення неякісної м'ясної продукції; послабити безробіття на селі; підвищити доходи селян; збільшити виробництво якісної вітчизняної м'ясної продукції та стабілізувати вітчизняні ринки зерна і м'ясних продуктів.

Стратегічний же напрямок розвитку українського тваринництва – це великотоварні підприємства.

На Хмельниччині, як і в цілому по Україні, створена й розвивається нова форма господарювання – фермерство, яка притаманна передовим країнам світу. Фермерських господарств в області налічується 1269, які використовують 141,4 тис. га сільськогосподарських угідь, середній розмір кожного 111,7 га сільськогосподарських угідь. Ця форма господарювання за площею відповідає вискоєфективній моделі ведення фермерства в Європейських країнах, де середній розмір господарства становить 18 га, у Великобританії – 70, Німеччині – 32, у т.ч. на нових землях (колишня НДР) – 197 га, з яких 20% землі використовують господарства середнім розміром 714 га і 50% – 1751 га. Проте, слід констатувати той факт, що ця форма господарювання в Україні ще недостатньо розвинена [1, с. 17].

Фермерські господарства зменшили виробництво валової продукції проти того рівня, який забезпечували на цих землях сільськогосподарські підприємства. У 2009 році фермерами в Хмельницькій області вироблено валової продукції 45% проти виробленої продукції сільськогосподарськими підприємствами на цих землях у 1990 році, тоді як у сільськогосподарських підприємствах 64 і особистих селянських господарствах 74%.

Є певні пояснення такого стану. По-перше, фермерам надано ділянки із земель запасу, до яких включено найгірші землі, по-друге, вірогідне приховування у звітності виробленої продукції, але працюють ці підприємства прибутково (табл. 3). Так рівень рентабельності сільськогосподарської продукції за 2009 рік у фермерських господарствах становив 17,2%, в т.ч. продукції рослинництва 19,4%, продукції тваринництва 1,9%. Поряд із цим сільськогосподарські підприємства Хмельницької області у 2009 році мали рівень рентабельності сільськогосподарської продукції лише 4,4%, в т.ч. продукції рослинництва 7,3%, а продукція тваринництва була збитковою. Рівень збитковості склав 3,5%.

Таблиця 3

Ефективність сільськогосподарського виробництва

	Фермерські господарства		Сільськогосподарські підприємства	
	2008 р.	2009 р.	2008 р.	2009 р.
Прибуток, збиток (-) від реалізації сільськогосподарської продукції, млн грн.	52,8	35,3	253,7	81,1
Рівень рентабельності, збитковості(-) сільськогосподарської продукції %	25,3	17,2	17,6	4,4
у тому числі:				
продукції рослинництва	30,2	19,4	24,3	7,3
продукції тваринництва	6,5	1,9	2,1	-3,5

В останні роки активно розвиваються нові господарські формування, що створюються шляхом оренди землі потужними промисловими підприємствами, фінансовими і сервісними структурами, які інвестують кошти у виробничу та соціальну сферу села. Таку форму господарювання можна вважати позитивною, особливо за умов, коли існує дефіцит коштів для інвестування АПК. Особливістю таких великих за розмірами підприємств є те, що вони матимуть змогу організувати переробку сільськогосподарської сировини й уникати монопольного економічного впливу переробних підприємств, раціональніше використовуватимуть існуючу вітчизняну та іноземну потужну техніку. Проте, її недоліком є те, що господарські підрозділи розосереджені по території України і розташовані на значній відстані. Тому це не раціональна організаційна структура, які ще й до цього недостатньо займаються соціальним розвитком села. Такі або такого типу агропромислові об'єднання слід організувати на районному чи міжрайонному рівнях.

Продуктивність праці (таблиця 4) в сільськогосподарських підприємствах у 2009 році становила 56194 грн на одного зайнятого в сільськогосподарському виробництві (+15% до 2008 р.), в фермерських господарствах – 50907 грн (+12% до 2008 р.). Як свідчать дані, продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах, на протязі останніх п'яти років, залишається вищою ніж у фермерських господарствах. У 2009 році це перевищення складало 10%.

Таблиця 4.

Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах Хмельницької області (на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у порівняльних цінах 2005 року, грн.)

Показники	2005 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Сільськогосподарські підприємства	18237	34553	48890	56194
Приріст до попереднього року, %	x	89	41	15
Фермерські господарства	16814	32632	45478	50907
Приріст до попереднього року, %	x	94	39	12
Сільськогосподарські підприємства до фермерських господарств, %	108	106	108	110

Порівняно із минулим роком, середньомісячна номінальна заробітна плата працівників сільського господарства в 2009 році збільшилась на 20,9% до 1048 грн. (табл. 5). Незважаючи на позитивну динаміку заробітної плати, її рівень залишається низьким і не перевищував 69% від середньообласного показника, та 58% від середньомісячної номінальної заробітної плати працівників промисловості.

Таблиця 5

Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників за галузями економічної діяльності в Хмельницькій області, грн.

Показники	Роки				
	2000	2005	2007	2008	2009
Працівників, зайнятих у галузях економіки	156	584	1045	1429	1521
Працівників підприємств сільського господарства та пов'язаних з ним послуг	93	266	541	867	1048
Працівників промисловості	218	776	1308	1724	1804

Важливе значення для розвитку сільськогосподарських підприємств має їх фінансова підтримка з боку держави. Однак із державного бюджету на розвиток сільського господарства Хмельницької області минулого року було направлено лише 51051 тис. грн, що в 3,4 рази менше ніж було у 2008 році.

При цьому на підтримку виробництва продукції тваринництва було виділено 14397 тис. грн, що становило 28% від загальної суми. На фінансову підтримку через механізм здешевлення коротко- та довгострокових кредитів 21070 тис. грн, або 41% профінансованих коштів державного бюджету (табл. 6).

Таблиця 6

Використання коштів державного бюджету на підтримку розвитку сільського господарства Хмельницької області (тис. грн.)

	2005 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Профінансовано — всього у тому числі	61604	134302	173712	51051
фінансова підтримка виробництва продукції тваринництва	28416	52723	46525	14397
фінансова підтримка виробництва продукції рослинництва	-	28395	34525	-
фінансова підтримка через механізм здешевлення коротко- та довгострокових кредитів	16256	30000	69269	21070
часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва	8644	5584	4000	202
фінансова підтримка агропромислових підприємств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах	825	2275	2392	-
селекція в рослинництві	3903	4195	3782	2827
закладення та нагляд за молодими садами та ягідниками	1076	4400	6050	7319
фінансова підтримка хмелярства	135	1273	1296	1557
державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників	1647	3106	3252	2009

Рівень державної підтримки прямо впливає на ефективність сільськогосподарського виробництва. Це наглядно видно, якщо порівняти прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції 2009 року із 2008 роком. Із таблиці 3 можна бачити, що він скоротився у 3,1 рази, або майже у стільки ж як і рівень державної підтримки (3,4 рази).

Поряд із цим ми вважаємо, що заслугоує на увагу практика США, де поряд із бюджетними трансфертами в доходи фермерів, застосовується адресна допомога для споживачів продуктів харчування. Важливо відмітити, що бюджетні видатки на підвищення продовольчого попиту в США розглядаються не як елемент соціальної політики боротьби з бідністю, а як складова аграрної політики підтримки вітчизняного фермерства.

Висновки та рекомендації. На основі проведених досліджень, можна зробити такі висновки:

1. З організаційної точки зору аграрна реформа була науково обґрунтованою, законодавчо врегульованою і практично здійсненою.

2. Створені три форми господарювання за розмірами відповідають світовим моделям виробництва: сільськогосподарські підприємства – американській та колишній радянській; фермерські господарства – європейській, а особисті селянські господарства – японській та китайській моделям.

3. З економічної точки зору, сільське господарство, через неврегульованість цінової політики, зменшило рентабельність та ефективність виробництва.

4. Рівень номінальної заробітної плати у сільському господарстві, значно нижчий середньообласного показника і заробітної плати у промисловості.

5. Фермерські господарства, хоч і мають ефективність виробництва вищу ніж у сільськогосподарських підприємствах, проте продуктивність праці в них нижча і питома вага у виробництві продукції незначна.

6. Позитивну роль у стабілізації виробництва відіграли особисті селянські господарства. Разом із тим, починаючи з 2007 року, площа сільськогосподарських угідь у користуванні господарств населення поступово зменшується.

7. В агропромисловому секторі економіки області залишається багато проблем, вирішення яких залежить як від керівників сільськогосподарських підприємств, так і від аграрної політики держави. Лише за умови дієвої фінансово-економічної підтримки сільськогосподарських товаровиробників державою, зміцнення їх матеріально-технічної бази та захисту внутрішнього ринку від низькоякісного імпорту сільськогосподарської продукції можна очікувати на поступове зростання в агропромисловому комплексі.

8. Для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, на господарському рівні, необхідно, на основі раціональної концентрації, спеціалізації і кооперації виробництва, досягнення оптимальних розмірів господарств, ферм і комплексів, застосовувати прогресивні технології на базі сучасних технічних засобів, впровадження прогресивних форм організації виробництва.

Література

1. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації у сільському господарстві: доповідь на Дванадцятих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 25–26 лютого 2010 року / В. Я. Месель-Веселяк – К. : Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", 2010. – 57 с.
2. Концепція наукового забезпечення установами УААН розвитку галузей агропромислового комплексу України в 2011–2015 роках // Економіка АПК. – 2010. – № 2. С. 3–14.
3. Сільське господарство Хмельницької області за 2009 рік. Статистичний збірник / за ред. Скальського В. В. – Хмельницький. : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2010. – 242 с.
4. Шпичак О. М. Економічні механізми державного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та їх проблеми / О. М. Шпичак // Економіка АПК. – 2011. Шпичак № 2. – С. 150–155.

Надійшла 20.04.2011

УДК 669.013

В. А. КУЧЕР

Донецький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ СИСТЕМИ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ

Розглянуті теоретичні аспекти проблеми маркетингу зовнішньоекономічної діяльності та збуту продукції в умовах ринкових перетворень, охарактеризовано сучасні їх тенденції. Представлено результати аналізу маркетингової діяльності промислового комбінату. Розроблено концептуальну модель збуту підприємства.

The considered theoretical aspects of a problem of marketing of foreign trade activities and selling of production in conditions of market transformations, it is characterized their modern tendencies. Results of the analysis of marketing activity of industrial combine are submitted. The conceptual model of the enterprise output is developed.

Ключові слова: промислове підприємство, фінансовий стан, маркетинг, постачання, зовнішньоекономічна діяльність, ринок, покупець, конкуренція, товар, система збуту, концепція маркетингу, стимулювання.

Жорстка конкуренція в сучасному діловому світі ставить підприємства перед вибором виробництва товарів, які б задовольняли потреби споживачів, втрат незалежності або чи банкрутства. В ринкових умовах неможливо ефективно працювати без вмілого використання маркетингу та збуту продукції. Щоб вижити вітчизняним підприємствам, необхідно конкурувати з іноземними товаровиробниками і своїй країні і за її межами, що неможливо при існуючих сьогодні в Україні методах ведення бізнесу.

За роки економічної кризи наші менеджери зрозуміли необхідність нового підходу до виробництва та продажу продукції, але застарілі методи не можуть забезпечити виживання в сучасних умовах жорсткої конкуренції. Тому важливою задачею сьогодні для багатьох вітчизняних підприємств є вдосконалення старих та розробка нових методів маркетингу та збуту продукції. Якщо підприємство хоче успішно діяти на ринку покупця, воно повинно вести справи таким чином, щоб не залежати від того, що воно може виробити (незалежно від того, як вироблена продукція буде реалізована), а виробляти те, що може продати з прибутком. Згідно з цими міркуваннями і управляти підприємством необхідно, орієнтуючись на ринок, а не на продукт. В центрі такого образу мислення знаходиться покупець з його бажаннями та сподіваннями, які необхідно задовольнити як можна повніше.

Згідно з положеннями роботи [1], щоб визначити для підприємства конкретну концепцію маркетингу, керівництву підприємства слід, передусім, розібрати альтернативні стратегічні рішення, в яких сформульовані основи загальної політики розвитку, включаючи і збут. Для цього, як справедливо наголошується в роботі [2], необхідно відповісти на наступні питання: який ринок (сектор) хоче освоїти підприємство, за які позиції ринку воно бореться, яка стратегія маркетингу повинна ним використовуватися.

Світовий досвід свідчить, що для того, щоб принаймні зберегти обсяг прибутку, компанії прагнуть скоротити витрати та чисельність працівників, перебудувати структуру внутрішніх та зовнішніх процесів